

Posudek rigorózní práce

Jan Tětek: Vliv historických próz Jaroslava Durycha na formování neobarokního historického románu

Rigorózní práce Mgr. Jana Tětky rozšiřuje a prohlubuje téma, kterému se autor věnoval ve své diplomové práci s názvem *Historické prózy Jaroslava Durycha*. Už tato práce představuje koncepčně promyšlený celek s jasným autorským záměrem. Spočívá v pokusu (částečně) odideologizovat Durychova vrcholná historická díla, především *Bloudění* a *Rekviem*, vyvázat je z ideových souřadnic ortodoxní katolické religiozity a vyložit je jako podobenství o lidském osudu v dějinách i o dějinách samých, jako obraz doby, v němž se proti temné evokaci třicetileté války klade ve vyhroceném kontrastu duchovní zápas o Boha a o vykoupení. Právě toto kontrastní vidění J. Tětek pokládá za základní způsob Durychova nazírání na dějiny, českou národní minulost, římsko katolickou církev, ale i na život a literaturu, za charakteristický rys nejen Durychovy tvorby, ale i jeho osobnosti. V předkládané rigorózní práci autor dále upřesňuje principy determinující Durychův přístup k žánru a charakterizuje jejich vývojovou iniciativu podílející se na změně podoby historického románu a na utváření *neobarokního historického románu* jakožto specifického fenoménu v systému české historické narace. Tato *barokizující (neobarokní) historická próza*, jak J. Tětek analýzami próz přesvědčivě dovozuje, se vyznačuje silným existenciálním akcentem, používáním barokních prvků na všech úrovních literární struktury a výraznou jazykovou a stylovou expresivitou. Uvedené pojetí předznamenává i motto celé práce, jímž jsou Durychova slova: *čím by na světě byla krása bez hrůzy a nádhera bez utrpení*. Vhodným citátem je uvedena i každá samostatná pasáž práce; i tento prvek rozšiřující prostor pro konotační komunikaci vypovídá o tom, že autor je s tématem dobře obeznámen, že ho dovede vnímavě reflektovat a nahlížet s odstupem i v širších souvislostech.

Jádrem práce jsou tři kapitoly, 3., 4., 5., nesoucí latinské názvy *Theatrum Europaem*, *Omnia ad maiorem dei gloriam* a *Vulnera dant formam*, jejichž obsahem je analýza jak próz Jaroslava Durycha, tak dalších dvou reprezentativních představitelů této vývojové linie, kteří ve své historické beletristice rozvinuli Durychův odkaz - Františka Křeliny a Karla Schulze. Do první z uvedených kapitol jsou zařazena Durychova vrcholná díla s historickými náměty: *větší valdštejnská trilogie*, rozsáhlá historická freska *Bloudění* (1929) a menší valdštejnská trilogie *Rekviem* (1930), jimiž Durychova tvorba ve dvacátých letech vrcholí; doprovodem k ní jsou tři obrázky *Valdštejnův kraj* (1929). Do této části autor zařadil i prózu *Masopust* (1938), v níž se uměle archaizující styl mění v nepřirozený a křečovitý výraz, který také kritika Durychovi vytýkala. J. Tětek zdůvodnil zařazení *Masopustu* do jedné kapitoly spolu s *Blouděním* a triptychem *Rekviem* blízkostí prostředí i existenciálním charakterem *bloudění* milenecké čtveřice prózy, i když *oslavou* mučednictví už *Masopust* směřuje k románu *Služebníci neužiteční*. I když autor nikterak nezastírá, že jsou Durychova ideová východiska pevně zakotvena v katolicismu, současně zdůrazňuje, že na Pekařovu koncepci českých dějin a tradiční historickou beletristiku Durych navazuje odklonem k citovým, duchovním a existenciálním problémům jedince, k jeho vztahu k Bohu. Právě v tomto existenciálním rozměru (akcentu) spatřuje nadčasovost Durychových vrcholných historických próz i jejich někdnkonfesijnost. Odmítá tak tu interpretační tendenci, která vychází z názoru, že Durychovy prózy mají jednotící myšlenkovou linii, že jsou formovány v duchu vyhraněné dějinné filozofie. V tomto smyslu se autor rozchází i s většinou durychovských interpretů včetně Šaldy, Patočky, Meda a Putny.

Do druhé stěžejní kapitoly, v pořadí čtvrté, autor řadí čtyřsvazkové dílo *Služebníci neužiteční*; interpretaci tohoto *misionářského románu* vhodně předeslal pojednáním o Durychově katolicismu. V souladu s obecně sdíleným názorem pokládá za vrchol autorovy

historické beletristiky triptych Rekviem, poslední dva díly Služebníků neužitečných naopak označuje za *velice rozvláchnou hagiografickou literaturu*. Do této kapitoly je zařazen rovněž román Františka Křeliny **Amarú, syn hadí**; jak autor dokládá, stejně jako Durychova tetralogie silně inklinuje k hagiografické literatuře a mezi oběma románovými celky jsou i další analogie.

Třetí ústřední kapitola je věnovaná románovému torzu Karla Schulze **Kámen a bolest**. I v této části, podobně jako v celé práci, je řada podnětných interpretačních postřehů a zjištění, která obohacují dosavadní znalost toho typu historické beletristiky, který autor nazývá *nebarokní historická próza*.

Domnívám se, že rigorózní práce Mgr. Jana Tětky je koncepčně, obsahově i věcně velmi dobrá a že plně vyhovuje požadavkům kladeným na rigorózní práce. Doporučuji ji proto k obhajobě.

V Praze dne 10. listopadu 2008

PhDr. Eva Štědroňová, CSc.